

Austatud lugeja!

Lugesin hiljuti kirjatükki, kus käsitleti ühe meie naaberriigi kohtupraktikat konkreetses õigusvaldkonnas. Muuhulgas oli artiklis juttu sellest, kuidas üks konkreetne kohtulahend oli andnud seal ainest nelja erineva juriidilise analüüsi ilmumiseks ning seda ainuüksi ühes juriidilises ajakirjas ja ühe aasta jooksul! See on diskussioon, mille sarnast Eesti õiguskirjandus ei ole väga ammu näinud, kui üldse.

Ma ei arva, et Eestis õnnestub kohtutel teha lahendeid, mille üle ei ole võimalik vaielda. Arvestades juba seda, kui suur hulk esimese astme kohtute lahendeid kaevatakse edasi ringkonnakohtutesse, vaieldakse kohtuotsuse üle ka meil. Kohtuasjas on reeglina kaks poolt, seega on seal ka kaks positsiooni, mis teineteisega vaevalt et kattuvad. Ka pole põhjust arvata, et suurem osa vaidlustest käiks faktoloogia üle ja juriidilisele diskussioonile pole kohta. Juriidiline diskussioon toimub kohtusaalides, nõupidamistubades, kohtukoridorides – igal pool, kus vähemalt kaks juristi kohtuvad. Kuid väga väike osa sellest jõuab Eesti õiguskirjandusse.

Miks? Valimiste eel lugesin üht artiklit, kus soomlasest autor võrdles Eesti ja Soome valimisvõitlust. Üks artiklist kõlama jäänud mõte oli, et teie, eestlased, ei oska vaielda, te kaklete. Vaidlemise all pidas autor silmas diskussiooni, erinevate argumentide väljatoomist, mille tulemusena saadud lahendus toetub kõige kaalukamatele argumentidele, kaklemise all aga isikutevahelist konflikti, kus otsustavaks ei saa mitte argumentid ise, vaid see, kes mingi argumenti esitas.

Selles mõttekäigus võib olla iva mitte ainult valimisvõitluse kontekstis. Kui eeldada, et eestlase loomusele on omane pürgimine mitte tõe, vaid enesekehtestamise poole, siis on pinnas tõeliseks diskussiooniks ükskõik millises valdkonnas tõepoolest üpris kesine. Seni kuni diskussiooni peetakse isikute vaheliseks, mitte argumentide vaheliseks võitluseks, on raske ka juriidilist diskussiooni edendada. Kuni kohtuotsuse kritiseerimist peetakse kohtuniku kritiseerimiseks, ei osale juriidilises diskussioonis praktiseerivad juristid, sest nad tahavad oma igapäevatöös olla edukad. Kuni dissertatsiooni kritiseerimist vaadeldakse autori isiku aadressil tehtava etteheitena, ei osale juriidilises diskussioonis ka teadlased. Tulemus: juriidilist diskussiooni pole.

Kuid probleemi ei saa taandada üksnes isikutele ja nende madalale kriitikaloomusele. Suuresti on küsimus vaidlejate „relvastuses“: millised on need vahendid, mida me vaidlustes kasutame. On suur vahe, kas mingit seisukohta lükatakse ümber kaalukate ja läbimõeldud argumentidega või tehakse seda seisukoha autori halvustamise kaudu stiilis „ah mida temasugune üldse teab“. Kui kasutatakse just seda viimast stiili – kaklemist –, siis ei saa ka solvumist kellelegi pahaks panna.

Käesolevas „Juridica“ numbris on mitmeid artikleid, milles ei olda nõus ühe või teise kohtulahendi argumentidega. Loodan, et selliseid artikleid saab olema järjest rohkem. Vaidlustes pidavat selguma tõe. Ärgem siis takistagem sellel tõel end ilmutamast ning tõestagem oma naabritele, eelkõige aga endile, et me oskame vaielda. Sellest võidab nii Eesti õigusteadus kui ka praktika, samuti iga jurist eraldi.

Katrin Prükk